

Słowa kluczowe: chrzest, biała szata, namaszczenie, znak krzyża, świeca, ogień, ręka

Keywords: baptism, white robe, anointing, Sign of the Cross, candle, fire, hands

Ks. Tadeusz Syczewski

KATOLICKI UNIWERSYTET LUBELSKI JANA PAWŁA II
WYDZIAŁ PRAWA, PRAWA KANONICZNEGO I ADMINISTRACJI

ZNAKI I SYMBOLE CHRZTU ŚWIĘTEGO W KOŚCIELE ŁACIŃSKIM

Sobór Watykański II w Konstytucji o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium* uczy, że Jezus Chrystus jest obecny w swoim Kościele szczególnie w czynnościach liturgicznych, a przede wszystkim w Eucharystii, zwłaszcza pod postaciami eucharystycznymi. Jest obecny także w innych sakramentach świętych, „tak że gdy ktoś chrzci, sam Chrystus chrzci” (SC, 7). W każdej liturgii „przez znaki dostrzegalne wyraża się i w sposób właściwy dla poszczególnych znaków dokonuje się uświęcenie człowieka, a Mistyczne Ciało Jezusa Chrystusa, to jest Głowa ze swymi członkami, sprawuje pełny kult publiczny” (*tamże*). Przede wszystkim chodzi tutaj o znaki, symbole, postawy, gesty, przedmioty i czynności, jakich można doświadczyć zmysłami, zobaczyć, dotknąć czy smakować. Ich właściwe rozumienie ułatwia uczestnikom zgromadzenia świadomy, czynny i owocny udział w liturgii. Zasadniczym celem znaków i symboli liturgicznych jest przybliżenie treści zbawczego dialogu, wyjaśnienie przebiegu akcji liturgicznej. Odnosi się to również do obrzędu chrztu świętego (Syczewski, 1997, s. 163). Każdy znak liturgiczny spełnia podwójną funkcję: wyraża i urzeczywistnia jakąś rzeczywistość nadprzyrodzoną. Święty Tomasz z Akwinu, mówiąc o liturgii, zaznacza, że znaki święte, szczególnie sakramentalne, oznaczają rzeczywistość przeszłą, a jednocześnie ukazują teraźniejszą i zapowiadają przyszłą – rzeczywistość eschatyczną. Każdy ze znaków ma również wymiar zobowiązujący (Greniuk, Zielasko, 1973, s. 41).

Zasadniczym celem niniejszego opracowania jest przybliżenie wiernym ważnego, lecz nie zawsze właściwie rozumianego, zagadnienia, jakim są znaki i symbole chrzcielne. Refleksja ta jest celowa w kontekście 1050. rocznicy Chrztu Polski. Jest to dobra okazja do głębszego zrozumienia sakramentu, który jest bramą do życia i królestwa niebieskiego jako pierwszy i najważniejszy sakrament ustanowiony przez Jezusa Chrystusa (*Obrzędy chrztu dzieci*, 2015, s. 3). Refleksja podejmowana w niniejszym opracowaniu podąża drogą poszczególnych znaków i symboli chrzcielnych w Kościele łacińskim, do których należy zaliczyć: znak krzyża, poświęcenie wody chrzcielnej i polanie wodą, nałożenie ręki, namaszczenie krzyżmem po chrzcie, włożenie białej szaty oraz wręczenie zapalonej świecy (*tamże*, s. 18, 27, 139-142).

ZNAK KRZYŻA

Znak krzyża wykonywany na sobie, na innych osobach czy rzeczach znany jest już od II w. Znak ten występował w liturgii. Wykonywano go na czole podczas celebracji przyjęcia do katechumenatu. Znany jest duży i mały znak krzyża (Nadolski, 2006, s. 1736–1737). Pod koniec obrzędu przyjęcia dzieci celebrans w milczeniu kreśli znak krzyża na czole każdego z nich. Następnie gest ten wykonują rodzice i chrzestni (*Obrzędy chrztu dzieci*, 2015, s. 41). *Katechizm Kościoła Katolickiego* podkreśla, że „znak krzyża na początku celebracji wyciska pieczęć Chrystusa na tym, który ma do Niego należeć, i oznacza łaskę odkupienia, jaką Chrystus nabył dla nas przez swój Krzyż” (KKK, 1994, 1235). Znak ten pochodzi najprawdopodobniej z Afryki i ma podłoże wojskowe – wiąże się z pieczętowaniem i tatuowaniem czoł żołnierzy znakiem przynależności do wojska (Czerwik, 1981, s. 60). Święty Augustyn porównuje znak krzyża czyniony na początku celebracji chrztu na czole katechumena do starotestamentowego obrzezania, które było znakiem przynależności do narodu wybranego. Naznaczenie znakiem krzyża oznacza poczęcie katechumena w łonie Kościoła, zapowiadając jego nowe narodzenie. Naznaczenie czoła znakiem krzyża ma konsekwencje religijno-społeczne, jest wyrazem przynależności do Chrystusa i do wspólnoty Kościoła. Jednak ochrzczony winien nosić to zmianę nie tylko na czole, ale przede wszystkim w sercu (Czerwik, 1981, s. 60–61). Dlatego też przynależność do Zbawiciela ma być widoczna w zmianie postępowania. Prawdę tę podkreśla sam obrzęd chrztu, w słowach wypowiedzianych przez sprawującego sakrament: „Drogie dzieci, Kościół Boży przyjmuje was z wielką radością. W imieniu tej wspólnoty znacę was znakiem krzyża. Po mnie wy, rodzice i chrzestni, naznaczą wasze dzieci znakiem Jezusa Chrystusa, naszego Zbawiciela” (*Ob-*

rzędy chrztu dzieci, 2015, s. 41). Od tego momentu chrześcijanin będzie powtarzał ten znak przez całe życie, aż do śmierci (Koch, 1999, s. 512).

Wszelkie „żegnanie się znakiem krzyża” traktować należy jako swego rodzaju anamnezę chrztu, jako „wspomnienie uobecniające” pierwszy zwrot ku Chrystusowi, przyjęcie Jego „znamienia” jako pieczęci przynależności do Niego i grona Jego uczniów. Wspólny znak krzyża na początku mszy św. ma stanowić świadome nawiązanie do chrztu, który, włączając nas w kapłańską wspólnotę Kościoła i jednocząc z Chrystusem, otworzył nam drogę do prawdziwego kultu (Mokrzycki, 1983, s. 230).

POŚWIĘCENIE WODY CHRZCIELNEJ I POLANIE WODĄ

Katechizm Kościoła Katolickiego wyjaśnia, że woda oznacza działanie Ducha Świętego w sakramencie chrztu świętego, „ponieważ po wezwaniu Ducha Świętego staje się ona skutecznym znakiem sakramentalnym nowego narodzenia” (KKK, 694). Woda oznacza zatem nasze narodzenie do życia Bożego. W ten sposób mocą Ducha Świętego zostaliśmy wszczępieni w Kościół Chrystusowy. Staliśmy się dziećmi Bożymi (*tamże*). Przed poświęceniem wody chrzcielnej Kościół modli się o to, „aby Bóg wszechmogący obdarzył te dzieci nowym życiem z wody i z Ducha Świętego” (*Obrzędy chrztu dzieci*, 2015, s. 53 A). W sakramencie chrztu woda oznacza zniszczenie grzechu oraz zapoczątkowanie nowego życia w Chrystusie (Nadolski, 2012, s. 376). Wody używa się podczas różnych celebracji liturgicznych, np. podczas pokropienia wiernych w celu wspomnienia chrztu, przy różnego rodzaju błogosławieństwach rzeczy, osób, poświęceniu kościoła, kaplicy, ołtarza, w obrzędzie umycia nóg. Wodę łączy się z winem podczas Eucharystii, stosuje się ją również przy obmyciu rąk celebransa (*tamże*, s. 376; *Obrzędy błogosławieństw*, 1994; *Obrzędy poświęcenia kościoła*, 2001).

Obrzędy chrztu dzieci zawierają trzy formuły poświęcenia wody albo modlitwy dziękczynnej nad wodą: pierwsza formuła poświęcenia wody poza okresem wielkanocnym, druga i trzecia na wszystkie okresy roku (*Obrzędy chrztu dzieci*, 2015, s. 41–45). W okresie wielkanocnym w obrzędzie chrztu celebrans zanosi do Boga modlitwę uwielbienia i dziękczynienia za dar nowego narodzenia, jakie dokonuje się przez poświęconą wodę. Ta modlitwa objaśnia znak obmycia, umieszczając go w kontekście wielkich wydarzeń historii zbawienia (stworzenie, potop, przejście Izraelitów przez Morze Czerwone, chrzest Jezusa w Jordanie, śmierć na krzyżu) (Mokrzycki, 1983, s. 61–62; Czerwik, 1981, s. 61–62). Następnie celebrans prawą ręką dotyka wody i wypowiada następujące słowa: „Prosimy Cię, Panie niech przez Twojego Syna zstąpi na te wodę moc Ducha Świętego, aby wszyscy, przez chrzest

pogrzebani razem z Chrystusem w śmierci, z Nim też powstałi do nowego życia. Przez Chrystusa, Pana naszego” (*Obrzędy chrztu dzieci*, 2015, s. 54). Każde prywatne żegnanie się wodą święconą stanowi wspomnienie chrztu. Zadaniem duszpasterzy jest wyjaśnienie tego znaku. Można to uczynić w katechezie chrzcielnej, jak również w czasie homilii czy różnego rodzaju innych spotkań.

Katechizm Kościoła Katolickiego mówi, że „woda chrzcielna zostaje poświęcona przez modlitwę epikletyczną (albo podczas obrzędów chrztu, albo w czasie Wigilii Paschalnej. Kościół prosi Boga, by przez swojego Syna i mocą Ducha Świętego zstąpił na tę wodę, aby ci, którzy zostaną w niej ochrzczeni, „narodzili się z wody i z Ducha Świętego” (J 3, 5) (KKK, 1238). Skuteczność obmycia wodą nie pochodzi zatem z naturalnego działania samej wody, ale ze słowa Bożego, które jest słowem wiary Kościoła, natchnionym przez Ducha Świętego. To słowo wiary nadaje wewnętrzną wartość słowom i czynnościom tego, kto udziela chrztu. *Katechizm Kościoła Katolickiego* przypomina, że stosowany w obrzędzie poświęcenia wody chrzcielnej Pawłowy tekst z Listu do Rzymian (6, 3-11) uchodzi za klasyczny w teologii chrztu. Nawiązuje on do wymownego obrzędu kąpieli przez całkowite zanurzenie człowieka w wodzie, zgodnie z biblijną wymową zanurzenia, jako śmierci dotychczasowej formy życia, oraz wynurzenia, jako powstania nowej formy istnienia. Człowiek zanurza się w śmierć Zbawiciela i razem z Nim umiera oraz zostaje pogrzebany. Zjednoczenie się z Synem Bożym w Jego paschalnym misterium śmierci i zmartwychwstania wyraża się symbolicznie w „zanurzeniu w wodzie” (Czerwik, 1981, s. 61–63; Syczewski, 1997, s. 165). Woda podczas liturgii chrzcielnej obmywa nasze ciało, oczyszcza z grzechu i oznacza działanie Ducha Świętego. Jest znakiem nowego życia. Symbolizuje zjednoczenie się ze zmartwychwstałym Panem.

NAMASZCZENIE KRZYŻMEM ŚWIĘTYM PO CHRZCIE

Celebrans w milczeniu namaszcza krzyżmem świętym dziecko na szczycie głowy, wypowiadając słowa: „Bóg wszechmogący, Ojciec naszego Pana, Jezusa Chrystusa, który was uwolnił od grzechu i odrodził z wody i z Ducha Świętego, On sam namaszcza was krzyżmem zbawienia, abyście włączeni do ludu Bożego, wytrwali w jedności z Chrystusem Kapłanem, Prorokiem i Królem na życie wieczne” (*Obrzędy chrztu dzieci*, 2015, s. 62).

Katechizm Kościoła Katolickiego wskazuje, że namaszczenie olejem krzyżma świętego podczas chrztu oznacza Ducha Świętego (KKK, 695). Olej krzyżma świętego jest używany także podczas sakramentu bierzmowania, święceń prezbiteratu, biskupa, namaszczenia kościoła i ołtarza (Dąbek, 2013, s. 55). By głębiej zrozumieć wymowę namaszczenia, należy podkreślić, że pierwszym namaszczonym przez

Ducha Świętego był sam Zbawiciel. Praktykę tę znano już w Starym Testamencie, na co wskazuje m.in. namaszczenie króla Dawida (KKK, 695). Namaszczenie olejem krzyżma świętego pobłogosławionym przez biskupa w Wielki Czwartek podczas Mszy Krzyżma jest dla nowo ochrzczonego darem Ducha Świętego. Został on namaszczony Duchem Świętym, czyli wszczepiony w Chrystusa. Każdy ochrzczoney uczestniczy w potrójnej misji Kościoła: kapłańskiej, prorockiej i królewskiej. Jest to przywilej nałożony na chrześcijanina, ale również jego wielki obowiązek (KKK, 1241).

Gest ten należy do obrzędów wyjaśniających, czyli mających na celu ukazanie bogactwa zasadniczego obrzędu sakramentalnego, tj. obmycia w wodzie. Sama formuła poprzedzająca to namaszczenie wskazuje na włączenie do ludu Bożego i jedność z Chrystusem – Kapłanem, Prorokiem i Królem. Ten znak nawiązuje do starotestamentowej praktyki namaszczenia kapłanów oraz do namaszczenia Chrystusa przez Ducha Świętego. Święty Cyprian widzi w tym obrzędzie symboliczny wyraz naszego udziału w duchowym namaszczeniu Chrystusa. Z kolei św. Ambroży, wyjaśniając tę symbolikę, mówi o godności ochrzczonech – członków ludu kapłańskiego Nowego Przymierza (Czerwik, 1981, s. 63–64). Namaszczony przestaje być „osobą prywatną”. Jako szczególnie wybrany, staje się żywym narzędziem Boga w realizacji Jego planów. Staje się też nosicielem Jego darów i charyzmatów (Mokrzycki, 1983, s. 63).

II Sobór Watykański w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*, mówiąc o katolikach świeckich w Kościele, odnosi to obdarowanie chrzcielne do trzech funkcji mesjańskich Chrystusa: kapłańskiej, prorockiej, królewskiej. Ochrzczoney jest przedłużeniem Chrystusa Kapłana. Ma prawo i obowiązek czynnego uczestnictwa w liturgii. Szczytem pełnienia tej funkcji kapłańskiej przez wiernych jest współofiarowanie podczas mszy św. całokształtu życia chrześcijańskiego. Udział w funkcji prorockiej Chrystusa uzdalnia i jednocześnie zobowiązuje ochrzczonech do dawania o Nim świadectwa swoim życiem oraz do głoszenia słowem Jego Ewangelii w społeczności, w której żyją: w rodzinie, w miejscu pracy, we wspólnocie parafialnej. Pełniąc funkcję królewską, ochrzczeni mogą przyczynić się do tego, by Bóg panował także w życiu drugiego człowieka. Chodzi o to, by przejąć duchem Ewangelii każdą dziedzinę ludzkich umiejętności, pracy, osiągnięć technicznych, cywilizacji społecznej czy kultury (LG, 34–36).

Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych z 1972 r. (wydanie polskie z 1988 r.) realizują soborowy postulat, przywracając trójstopniowy katechumenat o czterech okresach etapowego wkraczania w pełne życie Kościoła: prekatechumenat, będący pierwszą ewangelizacją i przyjęciem do formalnego katechumenatu; kilkuletni katechumenat katechetyczno-obrzędowy, rozpoczynający się

obrzędem wybrania, czyli wpisania imienia kandydata; krótki czas oczyszczenia i oświecenia (Wielki Post) oraz pełne włączenie do Kościoła przez sakramenty inicjacji chrześcijańskiej: chrzest, bierzmowanie i Eucharystię w czasie Wigilii Paschalnej; czas mistagogii w okresie paschalnym z jednoczesnym wchodzeniem w pełną łączność z całą wspólnotą Kościoła lokalnego (*Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia*, 1988, s. 8–25).

Obrzęd ten ma szczególną wymowę w znaku naznaczenia krzyżem czoła (w miarę możliwości uszu, oczu, ust, piersi, ramion), co nie tylko wspomina starożytny obrzęd przygarnięcia kandydata przez Kościół pod opiekę i macierzyński wpływ, ale nawiązuje do biblijnego znaczenia na czole literą *taw* (Ez 9, 36-11), sygnalizuje więź katechumena z eschatologiczną społecznością zbawionych. Dlatego też z natury Kościoła oraz sakramentu chrztu wypływa troska całej wspólnoty wierzących o wprowadzenie kandydatów na drogę wtajemniczenia chrześcijańskiego (Mokrzycki, 1987, s. 76–77; Syczewski, 1997, s. 166–167).

WŁOŻENIE BIAŁEJ SZATY

Celebrans, nakładając każdemu dziecku białą szatę (inny kolor nie jest dozwolony), wypowiada słowa: „Staliście się nowym stworzeniem i przyoblekliście się w Chrystusa, dlatego otrzymujecie białą szatę. Niech wasi bliscy słowem i przykładem pomagają wam zachować godność dzieci Bożych, nieskalaną aż po życie wieczne” (*Obrzędy chrztu dzieci*, 2015, s. 64).

Katechizm Kościoła Katolickiego wyjaśnia, że „biała szata ukazuje, że ochrzczony »przyoblekł się w Chrystusa« (Ga 3,27) i zmartwychwstał z Chrystusem” (KKK, 1243). Kolor biały jest symbolem tego, co święte, nieskalane, niewinne, czyste i doskonałe. W Biblii kolor biały jest znakiem światłości i życia, oznacza także radość i zwycięstwo oraz młodość (Dąbek, 2013, s. 52; *Obrzędy chrztu dzieci*, 2015, s. 64). Biała szata oznacza dar nowego życia dany neofitom przez Zbawiciela. Jest też znakiem czystości i niewinności. Ukazuje wymiar eschatologiczny tego sakramentu, jest zaproszeniem do uczyty weselnej godów Baranka (Czerwik, 1981, s. 65–66).

W sensie biblijnym szata oznacza błogosławieństwo, zaś nagość i głód symbolizują przekleństwo. Szata oznacza też świat uporządkowany przez Stwórcę lub zapowiada ponowne odzyskanie chwały utraconej w raju. Pismo Święte wyjaśnia, że „szata człowieka mówi, kim jest” (Syr 19,30). Przywdzianie szaty – jako symbol chrzcielny – skupia się na istotnym wątku „przyobleczenia się w Chrystusa”. W znaku tym wyraża się wyjście ludzi z nagości jako symbolu przekleństwa, jak również przyjęcia wszystkiego, co Chrystus Pan niesie nam od Ojca i kim jest dla nas jako

Zbawiciel oraz Syn Boży. Przyobleczenie się w Chrystusa i zjednoczenie się z Nim pociąga za sobą konieczność zmiany stylu życia. Jest zobowiązaniem do czystości serca, życia wiarą, do świadectwa. Chodzi tu też o przemianę wewnętrzną. Tym samym człowiek staje się nowym stworzeniem, bliskim Boga (Mokrzycki, 1983, s. 230). Szata ma także wymiar eschatyczny, oznajmia nam rzeczywistość nadprzyrodzoną (Nadolski, 2006, s. 295).

Zenon z Werony w zdjęciu szat codziennych przed wejściem do wody widzi symbol pozbycia się pancerzy grzechów, niedoskonałości. Przywdziana po obrzędzie chrztu biała szata jest znakiem niewinności. Zmiana szat przedstawia tajemnicę paschalnej przemiany, która dokonuje się w tym sakramencie chrztu. Święty Jan Chryzostom podkreśla, że biała szata symbolizuje dar nowego życia, który został udzielony nowo ochrzczoneму przez Chrystusa zmartwychwstałego (Czerwik, 1981, s. 65–66).

WRĘCZENIE ZAPALONEJ ŚWIECY

Zapalona świeca to symbol trwania w wierze, z jaką ochrzczeni mają iść przez życie. Jest tutaj pewna analogia do przypowieści o dziesięciu pannach. Szczególna troska o to światło spoczywa na rodzicach i chrzestnych (Czerwik, 1981, s. 70). Celebrans bierze świecę paschalną i wypowiada słowa: „Przyjmijcie światło Chrystusa”. Przedstawiciel rodziny, np. ojciec lub chrzestny, zapala świecę swojego dziecka od świecy paschalnej, a następnie mówi: „Podtrzymywanie tego światła powierza się wam, rodzice i chrzestni, aby wasze dzieci, oświecone przez Chrystusa, postępowały zawsze jak dzieci światłości, a trwając w wierze, mogły wyjść na spotkanie przychodzącego Pana razem z wszystkimi Świętymi w niebie” (*Obrzędy chrztu dzieci*, 2015, s. 65). Słowa te to nic innego, jak echo liturgii Wigilii Paschalnej. Symbolikę świecy paschalnej podkreśla i objaśnia pieśń *Orędzia Paschalnego*, w którym jest mowa o trzech nocach: pierwszej, w której dokonano się wyjście Izraelitów z Egiptu i przejście przez Morze Czerwone; drugiej – nocy zmartwychwstania Chrystusa; trzeciej – nocy Wigilii Paschalnej, w której światło Chrystusa rozprasza mroki grzechu i jednoczy oświeconych w społeczności nowego ludu Bożego (Czerwik, 1981, s. 69). Sam Zbawiciel nazwał siebie „światłością świata” (J 8,12).

Katechizm Kościoła Katolickiego, wyjaśniając symbolikę ognia (zapalenia i wręczenia świecy), zwraca uwagę na to, że „ogień symbolizuje przekształcającą energię dzieł Ducha Świętego” (KKK, 696). Płonąca świeca oznacza, że Jezus Chrystus oświecił neofitę i że ochrzczeni w Chrystusie są „światłem świata” (Mt 5,14). Ten gest wprowadzono do obrzędu chrztu w Rzymie w XII w. (Czerwik, 1981, s. 69). Płonąca świeca jest także symbolem życia oraz poznania Boga. Zapowiada

ona Nowe Przymierze, które będzie pełnią tego życia i poznania. Chrystus Pan jest światłem świata, które objawia się w Jego czynach i przepowiadaniu. Światło jako znak wiąże się z Bogiem i objawia nam coś z Jego tajemnicy. Światło oznacza także Bożą mądrość wyrażoną w Prawie i w przykazaniach, które jak płonąca pochodnia oświeca drogę życia i prowadzi do ostatecznego celu człowieka (Mokrzycki, 1983, s. 242).

Świeca to także symbol relacji między duchem a materią. Płomień świecy oznacza sprawy ducha, wosk, z którego zrobiona jest świeca, jest symbolem przemijania (Nadolski, 2012, s. 311). W symbolu światła wyraża się też szczęście człowieka, w ciemnościach zaś dostrzec można symbol jego nieszczęścia. Jak świeca zapalona od paschału płonie tym samym światłem co on, tak też chrześcijanin łączy się z Jezusem Chrystusem światłem, które nosi w sobie (Mt 5, 15-16, J 8, 12; 9, 5, Syczewski, 1997, s. 169).

NAŁOŻENIE RĘKI

Nałożenie rąk jest jednym z fundamentalnych gestów w liturgii. Stosowane jest w celebracjach sakramentów świętych. Gest nałożenia rąk przybiera różne znaczenia. Jest to dotknięcie drugiej osoby, przekazanie jej czegoś z siebie, z tego, co się ma lub kim się jest. Ręka jest znakiem zewnętrznego działania. Nałożenie rąk w celu uzdrowienia znane było i stosowane w judaizmie (Nadolski, 2012, s. 270–271). Może ono oznaczać błogosławieństwo, poświęcenie wyłączające z użytku świeckiego. Jest też symbolem solidarności między wkładającym ręce a tym, na którego się je wkłada. W tym geście zawiera się też symbol wzięcia kogoś pod swoją opiekę, odpowiedzialność za niego. Jezus Chrystus też stosował ten gest bardzo często: kiedy błogosławił, uzdrawiał, dokonywał cudów, przekazywał władzę (Mk 10, 16; Łk 4, 40; 13, 12).

Katechizm Kościoła Katolickiego, wyjaśniając ten gest, przypomina, że Zbawiciel wkładał ręce, leczył chorych, błogosławił dzieci. Apostołowie w imię Jezusa czynili to samo (KKK, 699).

Gest nałożenia rąk ma wielkie znaczenie w liturgii sakramentu chrztu świętego dzieci i dorosłych. Występuje on również w innych sakramentach: w Eucharystii, przy bierzmowaniu, namaszczeniu chorych, w sakramencie pokuty i pojednania, przy zawieraniu związku małżeńskiego, przy święceniach diakonatu, prezbiteratu i biskupich. Jest to znak wierności i błogosławieństwa. Wszystkie te gesty były znane w Starym Testamencie i praktykowane w judaizmie i w innych narodach, jak również i w Nowym Testamencie (Nadolski, 2012, s. 272–274, tenże, 2006, s. 1004).

Podczas katechumenatu w pierwotnym Kościele nakładanie rąk było bardzo ważne i powszechne obok modlitw i egzorcyzmów. W nowych obrzędach chrztu dzieci zachowano ten gest. Dokonuje się on na zakończenie liturgii słowa, wyraża przyjęcie dziecka pod szczególną opiekę Kościoła, w którym moc przekazana przez Zbawiciela ochrania od zła i wspiera w dobrym. Gest ten wyraża także błaganie o Boże umocnienie i opiekę. Przez nałożenie rąk Kościół przekazuje otrzymaną od Zbawiciela misję, władzę uwolnienia od złego ducha, jak również władze duchowe (KKK, 699; Nadolski, 2006, s. 1005). Celebrans wypowiada słowa: „Niech cię broni moc Chrystusa Zbawiciela, który żyje i króluje na wieki wieków”. Następnie celebrans w milczeniu kładzie rękę na dziecko (*Obrzędy chrztu dzieci*, 2015, s. 51). W modlitwie tej jest wyraźna prośba o oddalenie od dziecka mocy szatana, uwolnienie go od grzechu pierworodnego i uczynienie mieszkaniem Ducha Świętego (Nadolski, 2012, s. 272). W obrzędzie chrztu dorosłych celebrans nakłada rękę jako znak błogosławieństwa (*Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia*, 1988, s. 119).

Dzisiaj zauważyć można pewien kryzys znaków liturgicznych. Dlatego rozumienie znaków i symboli liturgicznych, w tym przypadku chrzcielnych, ułatwia uczestnikom celebracji liturgicznych świadome, czynne i owocne ich przeżywanie. Należy podkreślić, że nie wszystkie znaki i symbole chrzcielne mają tę samą wartość i znaczenie. Jednak ich zadaniem jest zawsze przybliżenie treści zbawczego dialogu między Bogiem a człowiekiem, jak również jaśniejsze ukazanie samego przebiegu oraz struktury sakramentu chrztu świętego w Kościele łacińskim (Mokrzycki, 1983, s. 221).

Prawidłowe rozumienie symboliki chrzcielnej wpłynie pozytywnie na przeżycie akcji liturgicznej uczestników tego obrzędu, zwłaszcza rodziców i chrzestnych. Rzeczywistość, którą wyraża i urzeczywistnia znak liturgiczny, może być ujmowana w aspekcie daru i wynikającego z niego zobowiązania (Greniuk, Zielasko, 1973, s. 41). W takim też sensie należy rozumieć znaki i symbole w sakramencie chrztu świętego. Znaki i symbole chrzcielne należy wyjaśniać rodzicom i chrzestnym podczas przygotowania ich do sakramentu chrztu dzieci. Z pewnością przyczyni się to do większej odpowiedzialności za przyjęcie na siebie obowiązku wychowania dzieci w wierze. Głębsza świadomość znaków i symboli chrzcielnych pomoże im samym w lepszym przeżywaniu własnej wiary.

Bibliografia:

- Czerwik, S. (1981). Liturgia chrztu dzieci. W: J. Kudasiewicz (red.). *Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego* (s. 44–76). Warszawa.
- Dąbek, J. (red.). (2013). *Katechezy o sakramentach chrzest, Eucharystia, bierzmowanie*. T. I (s. 20–50). Sandomierz.
- Greniuk, F., Zielasko R. (1973). Liturgia w życiu Kościoła. W: F. Blachnicki, Z. Bernat, F. Greniuk, I. Pawła, B. Snela, M. T. Zahajkiewicz, R. Zielasko (red.). *Liturgika ogólna* (s. 19–48). Lublin.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*. (1994). Poznań: Pallottinum. [KKK].
- Koch, G. *Podręcznik teologii dogmatycznej*. (1999). Kraków.
- Mokrzycki, B. (1983). *Droga chrześcijańskiego wtajemniczenia*. Warszawa.
- Mokrzycki, B. (1987). *Nowe narodzenie*. Warszawa.
- Nadolski, B. (2006). *Leksykon liturgii*. Poznań.
- Nadolski, B. (2012). *Leksykon symboli liturgicznych*. Kraków.
- Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych dostosowane do zwyczajów diecezji polskich* (1988). Katowice.
- Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*. (2015). Wydanie trzecie. Katowice.
- Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*. (1994). T. 1-2. Katowice.
- Obrzędy poświęcenia Kościoła i ołtarza*. (2001). Wydanie wzorcowe. Katowice.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia*. (1980). Wydanie III. Poznań–Warszawa.
- Sobór Watykański II. (2002). Konstytucja Dogmatyczna o Kościele, *Lumen gentium*. W: *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje. Tekst polski. Nowe Tłumaczenie* (s. 104–166). Poznań: Pallottinum [LG].
- Sobór Watykański II. (2002). Konstytucja o liturgii świętej, *Sacrosanctum Concilium*. W: *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje. Tekst polski. Nowe Tłumaczenie* (s. 48–77). Poznań: Pallottinum [SC].
- Syczewski, T. (1997). Sakrament Chrztu Świętego. *Studia Teologiczne Białystok, Drohiczyn, Łomża*, 1997, nr 15, 155–176.

SIGNS AND SYMBOLS OF HOLY BAPTISM IN THE LATIN RITE CHURCH

SUMMARY

In every liturgy man is sanctified and God is glorified through visible signs and symbols. The fundamental goal of liturgical signs and symbols is to approximate the content of the salvific dialogue connected with the sacrament of holy baptism. That is the main goal of the present article.

In the present article the following signs and symbols of baptism are discussed: the Sign of the Cross, the blessing of the baptismal water and the pouring of the water, the anointing with holy chrism after baptism, the wearing of a white garment, the presentation of the lighted candle-fire, the laying on of hands.